

Wonen in een niet-erkend dorp betekent geen bouwvergunning en nauwelijks voorzieningen.

Sumaya Al-Atrash woont al twintig jaar in een golfplaten hut zonder elektriciteit en riolering.

FOTO: ANNA BUKHARI

FOTO: ANNA BUKHARI

Bedoeïenen in Israël Strijd om erkenning in de Negev

Toen in 1948 de staat Israël werd uitgeroepen kwam er een abrupt einde aan het traditionele leven van de bedoeïenen in de Negev. Al zestig jaar strijden ze voor hun grond en erkenning van hun dorpen. De aanbevelingen van het Goldberg-comité in december 2008 gaan lang niet ver genoeg.

*Wahid liDayf – Eentje voor de gast
Wahid liKayf – Eentje om je goed te voelen
Wahid liSayf – Eentje voor het zwaard*

Drie kopjes koffie krijgt een gast volgens de traditionele bedoeïenencultuur. Zonder iets te hoeven uitleggen is hij drie en een halve dag welkom en als ontvangst roostert de gastheer zelf de koffiebonen. Zijn de kopjes normaal gevuld, dan is de gast welkom. Zijn ze tot de rand toe vol,

dan zien ze hem liever vertrekken. Talrijk zijn de verhalen over oude bedoeïenentradities. Ook het Israëlische Joe Alon Center is gewijd aan deze traditionele cultuur.

In het hart van het museum staat een kameel met een gesluerde bruid. 'Een bedoeïenenbruiloft duurde zeven dagen, want in de woestijn had niemand een klok. Zo kon iemand die zich in de dag vergist had toch nog meefeesten', vertelt de gids Uda. Zijn publiek uit de States gniffelt. Uda ver-

volgt: 'Bedoeïenen zoals mijn ouders leefden nog in een tent. Nu leven de meesten in mooie villa's. Het enige waarover ze zich zorgen hoeven te maken zijn hun vrouwen!' De groep lacht.

Israëliësch staatsburgerschap

De woning van de 62-jarige Sumaya al-Atrash 50 kilometer verderop is allesbehalve een mooie villa. Al-Atrash is een van de ruim veertig niet-erkende dorpen in de Negev. In huis blaast de wind langs je benen doordat de onderkant van de golfplaten wanden is weggeroest. Het enige licht komt door de openstaande deur en van de gaskachel. Binnen is het koud. Van de twee ruimten is er een onbruikbaar omdat het dak op vele plaatsten lekt. Buiten loopt de regen in stroompjes over de onverharde wegen. De gele modder blijft in dikke plakken onder je schoenen kleven.

'Ik woon hier al twintig jaar', vertelt Sumaya. 'Er is geen elektriciteit en geen riolering. Water halen we bij een tappunt aan de weg. Al-Atrash is niet erkend en heeft daarom geen gemeenteraad om bouwvergunningen af te geven. Op iedere woning rust een sloopbevel.' Ze schikt haar witte hoofddoek. 'Ik kom oorspronkelijk uit het noorden, maar ben met een bedoeïen uit de Negev getrouwd. Toen hij me verliet had ik geen recht op financiële steun van zijn stam. Dit huis is alles wat ik heb.'

De geschiedenis van de niet-erkende dorpen in de Negev begon in 1948 toen de staat Israël werd uitgeroepen en er een burgeroorlog uitbrak. Het grootste deel van de ruim 65.000 bedoeïenen in de Negev vluchtte naar Jordanië en Egypte. De 12.000 achterblijvers kozen voor samenwerking met Israël. Ze verklaarden zich loyaal aan de staat en traden massaal toe tot het Israëlische leger. In 1951 kregen alle bedoeïenen in de Negev het Israëlisch staatsburgerschap.

In hetzelfde jaar werden ze 'intern geëvacueerd' naar een speciaal gebied, de Siyag, dat slechts 10 procent van hun oorspronkelijke grond besloeg. De grond was in bezit van drie grote stammen. De geëvacueerden die niet tot deze stammen behoorden bezaten niets meer; het was hen verboden terug te keren naar hun oorspronkelijke stamgebied. Dit betekende het einde van hun semi-nomadische levenswijze.

Niet-erkende dorpen

Vóór 1948 stond de Negev onder Ottomaans en later onder Brits gezag. Tot 1896 betekende dit onbegrensde vrijheid voor de bedoeïenen. Daarna markeerden de Ottomanen de grenzen tussen de stamgebieden, om zo een eind te maken aan hun onderlinge twisten. Toen de Britten in 1918 aan de macht kwamen, namen ze de Ottomaanse landwetten over. In 1934 vond de eerste Britse landregistratie plaats en werd er belasting geheven. Sommige stammen voerden de Britse betalingsbewijzen uit die tijd aan om te laten zien dat zij eigenaar van de grond zijn. Want hoe kun je belasting betalen over land dat niet van jou is?

De komst van de staat Israël betekende een breuk met de bestaande wetten en rechten. In 1965 nam Israël de Planning and Building Law aan, waarin verschillende plannings- en bouwautoriteiten waren aangewezen en minutieus de steden, infrastructuur en zone-

ringen voor woningbouw, industrie en landbouw waren omschreven. Ofschoon veel van de bedoeïenengemeenschappen van lang vóór 1965 dateren, werd geen van deze dorpen in de wet opgenomen, noch op overheidskaarten aangegeven. Meer dan vijftig bedoeïenengemeenschappen zijn niet-erkend. Dit betekent dat ze geen water, elektriciteit, riolering, gezondheidsvoorzieningen, scholen en bouwvergunningen krijgen, hoewel ze net als iedere andere Israëliër belasting betalen.

'Vanaf het begin was er een conflict tussen enerzijds Israëls militaire eisen en haar wens om de Negev te 'verjoodsen', en anderzijds de belangen van de bedoeïenen', vertelt Yeela Reenan, woordvoerder van de RCUV (Regional Council for Unrecognised Villages), een organisatie van gekozen vertegenwoordigers uit de niet-erkende dorpen. 'In de jaren zestig tot tachtig stichtte Israël zeven speciale steden voor de bedoeïenen onder het mom van de "modernisering van de bedoeïenen". De achterliggende gedachte was alle bewoners van de Siyag naar deze steden te verhuizen, waardoor hun land nog verder inkromp. De steden sloten op geen enkele manier aan op hun traditionele levenswijze. Alternatieven, zoals boerendorpen of coöperaties met eigen land, zijn nooit onderzocht. Op dit moment

Onderwijs

Professor Abu Saad van de Ben Gurion Universiteit in Bersheva groeide op in een niet-erkend dorp. Hij was de eerste bedoeïen uit de Negev die promoveerde. 'Ik ben als de oudste van elf geboren in een tent. Mijn lagere school bestond uit één lokaal', vertelt hij, 'De voorste rij was de eerste klas, de rij daarachter de tweede enzovoort. De leraar was tegelijkertijd conciërge, directeur en bewaker. Iedere dag reisde ik 9 kilometer heen en terug op een ezeltje. Op mijn 14de stuurde mijn vader me naar een kostschool in Noord-Israël, omdat er in de Negev geen goed onderwijs was. Veel kinderen uit mijn dorp waren toen al afgehaakt.' In 1997 richtte Abu Saad het Center for Bedouin Studies and Development op, dat zich vooral op vrouwen richt. Sindsdien is het aantal bedoeïenestudentes gegroeid van twee naar tweehonderd. 'We zouden nog zo veel meer kunnen bereiken. Maar we krijgen geen enkele steun van de staat', zegt hij.

Als je Hamda zo ziet, zou je niet verwachten dat ze in een golfplaten hut woont.

woont slechts de helft van de bedoeïenen in deze steden. De overige leven in de niet-erkende dorpen op traditionele grond. Vaak in zeer primitieve bouwwerken en in grote armoede.'

Goldberg-comité

De afgelopen decennia hebben vele commissies zich over de zaak gebogen. In december 2007 werd het Goldberg-comité geïnstalleerd door de minister van Constructie en huisvesting om 'de nederzettingen van de bedoeïenen te reguleren'. Het comité bestond uit vijf vertegenwoordigers van de departementen huisvesting en financiën en het departement van de premier, en twee afgevaardigden van de bedoeïenen. In december 2008 bracht het comité haar rapport uit, dat nog dezelfde maand werd geratificeerd door het parlement.

Het huidige beleid is een chaos, concluderen zowel het Goldberg-comité als de RCUV. 'Omdat er niet legaal gebouwd kan worden, komen er elk jaar duizenden illegale bouwsels bij', vertelt Yeela Reenan, 'Honderden daarvan worden weer gesloopt. Niemand weet waarom precies. Het vervangen van een dak van golfplaten door beton kan al een reden zijn. Daarom hebben sommige huizen een nepdak van golfplaten op hun betonnen dak. Maar er zijn ook huizen met golfplaten daken die al drie of vier keer met de grond gelijk zijn gemaakt.'

Sinds de oprichting van de RCUV begin jaren negentig is de positie van de bedoeïenen iets verbeterd. Na vele rechtszaken zijn in een aantal niet-erkende dorpen ziekenhuizen, scholen en wegen gekomen. Tien dorpen zijn inmiddels erkend. De staat hanteert echter nog steeds grove middelen in de strijd tegen haar eigen inwoners. Zo werden tussen 2002 en 2004 akkers met gif besproeid of de gewassen werden met de grond gelijk gemaakt. Ook diende de staat tegenclaims in bij 170 rechtszaken over grond. Vanwege de bijna eindeloze reeks financiële en juridische mogelijkheden won ze al deze zaken en werd zo eigenaar van de geclaimde grond.

Niet genoeg

'Het is een vooruitgang dat het Goldberg-comité het falen van de politiek tegenover de bedoeïenen benoemt', zegt Yeela Reenan, 'Maar het onrecht dat de bedoeïenen is aan-

FOTO: ANNA BUKHARI

Wijnboer krijgt alle ruimte

Het is niet de eerste keer dat alle veertien bouwwerken in al-Makinen worden platgewalst. Omdat de bewoners nergens anders heen kunnen, herbouwen ze iedere keer hun dorp. Grenzend aan hun gebied ligt een uitgestrekte wijngaard. Drie jaar geleden aangelegd op grond binnen de voormalige Siyag. Terwijl hele dorpen slechts één wateraansluitpunt hebben, kreeg de joodse eigenaar binnen enkele maanden door de staat gesubsidieerd water voor het besproeien van zijn land. De ranch is een van de zeven luxueuze joodse boerderijen die onderdeel uitmaken van de 'wijnroute' in de Negev, bedoeld om buitenlandse toeristen aan te trekken.

Restanten van de moskee in Wadi Na'im, die vorig jaar december voltooid werd en direct door de Israëlische overheid met de grond werd gelijkgemaakt.

Moskee plat

Na zeven jaar dienst in het Israëlische leger keerde Mahmud Abu Jarbia terug naar zijn geboortedorp Wadi Na'im. Na een opleiding tot geestelijk raadsman besloot hij in zijn dorp een lemen moskee te bouwen. Met inzet van al zijn spaargeld, de hulp van internationale vrijwilligers en financiële steun uit de bedoeïenengemeenschap naderde het project december vorig jaar zijn voltooiing. Op tweede kerstdag werd Mahmud echter gewekt door stemmen buiten: 'Ik mocht mijn religieuze boeken pakken en binnen een uur was al ons werk van de afgelopen maanden vernietigd. Twee weken later kreeg ik de rekening voor de kosten van de bulldozer en de politiebegeleiding.'

FOTO: ANNA BUKHARI

gedaan wordt niet erkend. Bovendien wordt aan geen enkele behoefte van de bedoeïenen tegemoet gekomen.'

Zo eist het comité onder andere een bewijs van eigendom en van bebouwing van de grond in de jaren vóór 1948. Dit is een verzwarende van de bewijslast, die toch al moeilijk is vanwege het verstrijken van de tijd en omdat bezit was gebaseerd op gewoonterecht en niet op officiële documenten. Bovendien moeten eisers van grond binnen de Siyag afzien van hun rechten op grond buiten de Siyag. Wanneer een claim wordt erkend, komt – volgens een ingewikkelde verdeelsleutel – slechts 22 procent in handen van de eiser, 24 procent moet hij verplicht verkopen aan de staat en de rest is voor publieke doeleinden.

Het Goldberg-comité heeft haast, want de loyaliteit van de bedoeïenen aan de staat Israël slinkt snel. Diende in de jaren vijftig nog 95 procent van de jonge bedoeïenen in het Israëlische leger, nu zijn het alleen de zonen van de zeer armen. In een strak tijdschema van vijf jaar wil het comité het 'bedoeïenenprobleem' oplossen. Met de komst van de nieuwe rechtse regering lijkt dat echter nauwelijks haalbaar. De nieuwe regering heeft andere zorgen en door de nieuwe politieke ontwikkelingen is de ratificatie van het rapport voor onbekende tijd uitgesteld.

Spijkerbroek

Voor Sumaya al-Atrash is het Goldberg-comité een instituut uit een andere wereld. Voorzichtig loopt ze over de glibberige modderweg naar het huis van haar dochter Fadwa. De regen stroomt van de plastic zak die ze boven haar hoofd houdt op haar schouders. Fadwa's man begon een jaar geleden met geleend geld aan de bouw van een stenen huis. Toen het bijna klaar was ontving hij een sloopbevel. Al zijn geld verdween in de rechtszaak voor uitstel. Sindsdien ligt het werk stil.

Voor het halfvoltooid huis staat een bouwsel van golfplaten en stukken plastic. 'In een stenen huis kun je geen vuur maken,' legt Fadwa uit, 'Overdag zitten we in de tent, 's nachts slapen we in huis.' Bij het vuur zit Hamda, de kleindochter van Sumaya. Ze draagt een spijkerbroek en een roze hoofdoek. 'Ze gaat naar de middelbare school in Chura', vertelt Fadwa. 'Ze kan goed leren, misschien kan ze daarna naar de universiteit.' De regen tikt op de golfplaat. Straks zit Hamda overdag in de collegebanken, terwijl ze 's nachts in een golfplaten hut slaapt. •

Kijk op www.geografie.nl voor een kaart van de Bedoeïenen-nederzettingen in de Negev, het rapport van het Goldberg-comité en de reactie hierop van het RCUV.